

แมงกะพรุนไฟ

พ. อ. หลวงสนิทรักษสัตว์ Le Doctorat Veterinaire.

หมายเหตุ

ภายหลังจากการสำรวจสิ่งที่มีชีวิตใน อ่าวไทย ภาคใต้ เป็นเวลาหลายปี ท่านผู้เขียนเรื่องนี้ก็ได้รวบรวม ชนิดของแมงกะพรุนไฟที่สำคัญที่สุดในอ่าวไทยมาให้ทราบ ๓ ชนิด นับว่าเป็นความรู้อย่างใหม่ ในด้านวิชาสัตวศาสตร์ของเมืองไทย เป็นเอกสารที่น่าอ่านเพื่อประดับความรู้อย่างยิ่ง.

— บรรณานิกการ

แมงกะพรุนไฟ เป็นสัตว์อยู่ในจำพวกที่ไม่มี กระดุก ดันหลัง วงศ์ แมงกะพรุน (Coelenterata), อาศัยอยู่ในทะเลและมหาสมุทร (ไม่มีในทะเลน้ำจืด) อาหารของสัตว์จำพวกนี้มีกัมมูกุ้ง, ปลาเล็กซึ่งเข้าไปอาศัยอยู่ภายใน แล้วเลยจับกินเป็นอาหารพวกแมงกะพรุนไฟมีหลายชนิด. พืชของมนุษย์สำหรับป้องกันตัว และป้องกันสัตว์ร้ายที่จะจับและกินมันเป็นอาหาร.

ชนิด ๑. จำพวกสำหรับไฟ (Sendecia malayensis)

๒. จำพวก แมงกะพรุนไฟ ชนิด กะปุก (Halicus rotundatum)

๓. จำพวก แมงกะพรุนไฟ ชนิด กระบอกหรือคล้ายดอกจามจุรี (Plysalia are thusa)

๑. แมงกะพรุนสำหรับไฟ

ลักษณะ ตัวคล้ายจุน, อ่อนนุ่ม รูปร่างและทรงดทรงคล้ายหมวกกันแดด. ดีเหลืองอ่อนหรือสีชมพู บางที่มีรอยกระดุกตามริมขอบ. ขนาดกว้าง ประมาณ ๕-๑๐ ซม. ภายในข้างใต้ของตัวมีสายพิษเป็นเส้น ยาวประมาณ ๓-๖ นิ้ว สายอ่อนนุ่มมีสีชมพูหรือสีแดง. และมีจุดสีแดงเล็กทั่วไปตามสายนั้น ยาวประมาณ ๓๐-๕๐ ซม. บางชนิดมีสายมากคล้ายหางม้า มีปุ่มเป็นข้อยๆ ตามสายนั้น. ปุ่มที่เป็นข้อยๆ นี้มีพิษร้ายแรงกว่าตัวอื่น ๆ ที่อยู่ ในอ่าวไทยทั่วไป, ชอบลอยอยู่ตามทะเล, และในอ่าวเขตต์ดัก แล้วแต่กระแสน้ำและน้ำจะพัดพาไป.

๒. แมงกะพรุนไฟชนิดกระปุก

ลักษณะ รูปร่าง คล้ายดอกเห็ด, ตัวสีขาว, ขนาดกว้างประมาณ ๓-๑๐ ซม.

มีรอยจุดเป็นกระจุก ๆ ด้แดงบนตัว, ภายในภายใน
ไทม์เป็นสายรูปคล้ายดาหรัยห้อยเป็นพวงคิด
อยู่เป็นทาง ๆ มัดแดงหรือดำชมพู ยาว
ประมาณ ๓๐-๕๐ ซม. ม.

พิษ อยู่ทั่วไปเป็นพวงข้างใต้ มี
ด้แดงหรือดำน้ำตาลอ่อน
ที่อยู่ ด้ตัวจำพวกนี้ ชอบลอยอยู่
ตามอ่าวและชายฝั่งทะเล แฉกแฉกกระแฉก
และน่าจะพัดพาไปตามฤดูกาล

๓. แมงกะพรุนไฟชนิด

กระบอกคล้ายดอกจามจุรี

ลักษณะ รูปร่างคล้ายฉัตรและเขต
ด้อ่อนนุ่ม, รูปเป็นกระบอกหรือกระจุกคล้าย
ดอกจามจุรี ด้ตามตัวเป็นด้เขียวแก่หรือ
ม่วงอ่อน และมัดแดงปนเป็นกระจุกทั่วไป
ตามตัว ขนาดกว้าง ๓-๕ ซม. ภายในไทม์
เป็นพืดเขียวและดำม่วง.

พิษ อยู่เป็นสายเป็นเส้นเป็นพืดเป็น
กระจุก.

ที่อยู่ มีทั่วไปในอ่าวไทย และทาง
อ่าวเบงกอล (เขตκτήทะเลของประเทศไทย
เช่นจังหวัดสมุทร, ตรีง, กระบี่, พังงา และ
ภูเก็ต.

ที่อยู่ของพิษ

พิษของ ด้ตัวจำพวกนี้ อยู่ที่ เยื่อเมือก

หรือด้น้ำตาล ต่อมาที่เป็นปมอยู่ภายในข้าง
ใต้. พิษมีลักษณะเป็นกรวด เรียกว่า อัก
คิโนท็อกซิน (Actinotoxin)

อาการของพิษทั่วไป

ผู้ที่ถูกพิษของด้ตัวเหล่านี้ มักจะเป็น
ชาวประมงค์ เช่นพวกหาปลา, งมหอย
หรือพวกงมหาไข่มุกข์และกั้งหา และ
พวกที่ไปพักผ่อนตามชายทะเล ไปอาบน้ำ
ทะเลบางครั้งมักจะถูกด้ตัวจำพวกนี้ซึ่งตอยมา
กับน้ำทะเลโดยไม่รู้สึก อาการของผู้ถูกพิษ
แบ่งออกเป็น ๒ ชนิด คือ:

๑. ถูกพิษจำพวกแมงกะพรุนไฟ มี
อาการคันเป็นผื่นปวดบวมแดง ๑-๒ วัน ต่อ
มากลายเป็นแผลเปื่อยเน่ามหนอง. ทำให้
ผิวหนังย้วยหลุดเป็นชิ้น ภายหลังกลายเป็น
แผลเรื้อรังหายยาก.

๒. ถูกพิษจำพวก ด่าหรัยไฟ มี
อาการในชั้นคัน ปวดแสบ ปวดร้อน บวมแดง
มีอาการคันกระวนกระวาย ถ้าด้ายพิษพาด
ถูกที่หลังหรือตามตัว จะทำให้ปวดบวม
อย่างร้ายแรง และทำให้ ด้ตามเนื้อเป็น
อัมพาตและแน่นหน้าอก (Neurotoxin) การ
กระตัก เกิดคลื่นไสว จะด้ามากมาก และเป็นไข้
อาการเช่นนี้จะเป็นอยู่ภายใน ๔๘ ชม. แฉก
จะกลายเป็นแผลเปื่อยเน่าเรื้อรังหายยาก ถ้า

แผลถูกตรงต่อมพิษ จะกลายเป็นแผลใหญ่ เป็นระยะและเป็นตอน ๆ

หนึ่ง เยื่อเมือกพิษ ถ้าถูกตาจะทำ ให้ตาเจ็บ และอาจทำให้ตาเสียได้

สัตว์จำพวกน้ใช้เป็นอาหารไม่ได้ความ ร้อนน้ำเค็ม ๓๐๐ ซ. ไม่สามารถทำตายพิษ ได้ พิษเป็นอันตราย แก่เครื่อง ย่อยอาหาร คือทำให้ปากเปื่อย ปวดแสบปวดร้อน มี อาการคันเหียนอาเจียน อาเจียนเป็นโลหิต ทำให้มีอาการปวดท้องอย่างจัด ถ้าได้บวม เป็นแผลเรื้อรัง (ผู้ที่ชอบรับประทานแมงกะ พรุนหนึ่ง ผสมกับแกงจัดและเกาเหตา ควร ระวังไว้บ้าง เพราะแมงกะพรุนไฟบางชนิด คล้ายกับแมงกะพรุนหนึ่งมาก)

การรักษา ใช้ยาจำพวกที่มีลักษณะ เป็นต่าง และยาระงับประสาทที่ปิดที่แผลและ ที่ซึ่งปวดอักเสบ

การปฐมพยาบาล ผู้ที่ถูกเมือก แมงกะพรุนไฟ ครั้งแรกควรล้างด้วยน้ำจืด น้ำฝน ให้สะอาด (ระวังเด็มือ) และไม่ควรร จะเกาที่ตรงรอยถูกนั้น เพราะจะทำให้แผล เปื่อยลุกลาม แล้วล้างด้วยน้ำยาที่มีลักษณะ เป็นต่าง, เช่นน้ำเกลือ ๘ ใน ๑๐๐๐, น้ำด่าง ทับทิม ๓/๒๐๐๐, โซดาไบคาร์บอเนต ๑% นา ปูนได้. ยาที่มีลักษณะเป็นต่างสามารถทา ถายพิษได้ ซึ่งจะทำให้อาการเจ็บปวดบรร

เทาตงได้บ้าง แล้วได้ยาจำพวกที่มีลักษณะ ต่าง เช่น ผงซอร์คและจำพวกเบ้งต่าง ๆ พวกแคดเซียม, ควรได้ ขผึ้งผสมกับดั่งที่ เป็นต่าง เมื่อกลายเป็นแผลต้องรักษาให้ สดอาด ถ้าเจ็บปวดมากควรใช้ยาระงับเส้น ประสาทเป็นคราว ๆ

ถ้าคนใช้ถูกเมือก แมงกะพรุนไฟ เข้าตา ควรรีบล้างตาด้วยน้ำที่สะอาดโดยเร็ว แล้ว ล้างด้วยน้ำยาต่างทับทิม ๓/๒๐๐๐ น้ำเกลือดั่ง กระดาษคอโรด ๐.๑-๑% โดยเร็ว ถ้ามีอาการ ไร ควรให้กินยาแก้ไร และยาระงับความ ปวด แล้วควรรีบไปหาแพทย์ โดยเร็ว.

หมายเหตุ:

๑. ได้สังเกตเห็นและได้สอบถามชาว ทะเลและชาวประมงว่า ตามเกาะแก่งที่มีหิน โดโครก และชายทะเลที่มีโขดหิน มักมี ต้นไม้ทะเลชนิดหนึ่งชอนอยู่ตามหินและโขดหิน มีลักษณะเป็นเส้นๆคล้ายขน ชาวทะเลเรียก ว่า ขนยายชี เมื่อเดินนำทะเลไปนั่งพักแล้ว ถูกเข้า จะทำให้มีอาการคันเป็นผื่นแดง กลายเป็นแผลเรื้อรังได้ มีอาการและลักษณะ คล้ายแมงกะพรุนไฟ

๒. ที่อบน้ำชายทะเล ในต่าง ประเทศ ที่อยู่ในเขตตะวันออกหลายแห่ง เช่นประเทศที่ อยู่ในอาฟริกาภาคเหนือ อียิปต์, อาดิยเรีย,

แถมมอรอคโค ที่อาบนำเขามักจะกินด้วย
รววดวดในชายทะเลลึกพอควร เพื่อป้องกัน
สัตว์ร้าย มีปลารายและแมงกะพรุนไฟเป็นต้น

เอกสาร (BIBIOGRAPHIQUE)

1. Marie Phisalix, Animaux — Venemeux et Venin
2. Auf, Robin; Les animaux. (Les Invertebies; Les Vertebies.)
3. L. Calmette, Merceills de la nature, les reptires et les batraciens.
4. Stitte, Practical Bacteriology Parasitoogy.

คำหยาบยาชานานเอก

จักรี พิชัยณรงค์ D. V. M.

กรมปลัดสัตว์และสัตว์พาหนะ

ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้สมัคร เข้าเป็น
 ด้มารักของสมาคมสัตวแพทย์แห่งประเทศไทย
 และได้ถูกขอร้องให้ช่วยเขียนเรื่องลงในหนังสือพิมพ์ของสมาคม ฉบับปฐมฤกษ์นี้ ข้าพเจ้ายินดีที่จะให้ความร่วมมือสนับสนุนทุกประการ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสมาคม ข้าพเจ้าเชื่ออย่างเต็มที่ว่า ทุกท่านที่ได้ผ่านการศึกษามาแล้วมีความตั้งใจขยันขันแข็งในการทำงาน ย่อมจะทำทุกสิ่ง

ทุกอย่างเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางส่วนตัว และงานของชาติ แต่เนื่องด้วยเหตุผลบางประการ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทำให้ความขยันหมั่นเพียรลดน้อยถอยลงเป็นลำดับ เมื่อนำมาต่อกับการงาน ความเกะจกร้านเข้ามาครอบงำ เพื่อบำบัดอาการเหล่านี้ให้ทุเลาลงบ้าง จึงใคร่ขอให้ท่านได้ทดลองเจียดยชาชานานไปทดลองดูบ้าง ซึ่งอาจจะได้ผลบ้างไม่มากนัก น้อย สำหรับยชาชานานนี้ เหมาะสำหรับข้าราชการทั่วไป ส่วนผลสมของควายมดงน.
 Rx

- Elizir of hard work,
- Aromatic spirits of common sense 5
- Fluid extract of Loyalty 2
- Fluid extract of Honesty 3
- Water of scientific knowledge q.s. 120
- M. Ft. Solutio.

sig. Take one teaspoonful per orum every and then where ever you are

การขาดนามของสัตว์. การขาดนามเป็นเหตุให้ถูกลูกรดทำลายครอกต้องค้นหามา. ปรากฏว่ากานิด แอนท์เรย์ บิเคอิตาร์-เอ็กซ์เทรก ขนาดน้อย เข้าเส้นโลหิตต้องดาม ครองจะช่วยเร่งนานมดงน.